

Bányai Tamás

Kérni nem szégyen

Régi történet, manapság ilyesmi már nem fordul elő.

A kamaszok a Szent István parkban ultiztak. Ketten a padon ültek, a harmadik, egy elálló fülű, borzas hajú siheder a pad előtt guggolva várta a leosztást, amikor odalépett mellé a tíz éves fiú.

- Adj egy forintot! – mondta a szeplős képű gyerek.

A guggoló kamasz felkapta fejét. Bosszantotta a rossz lapjárás, meg az is, hogy nyurga fickó létére éppen neki kellett kényelmetlen pózban gubbasztani. Ingerülten szólt vissza:

- Kérj anyádtól.

Ha az olyan egyszerűen menne, gondolta a gyerek. Valahányszor pénz kellett neki valamire, apja mogorván az anyjához küldte, aki meg rögtön kiverte a patáliát: mire már megint te istenátka, úgy szórod a pénzt, mintha anyád lopná valahonnan. Pedig ritkán kért és akkor sem sokat. Télen szinte semmit, iskola után rendszerint a meleg kályha mellett kucorgott a lakásként használt Sziget utcai üzlethelységben. Mire kellett volna? De most nyár volt, vakáció, ideje engedte, mehetett volna strandra, esős időben moziba, de egyikre sem volt miből. Maradt hát a park, ami ingyen kínálta magát, egy labdát mindig tudtak szerezni valahonnan. Ha meg nem, hát ott ügyelgett az idősebb fiúk körül, lesve szavukat, ugrásra készen, ha kérnek valamit. Most ő kért.

Nem mozdult a kamasz mellől.

- Kopj le rólam! Nem látod, hogy vesztek?

A fiú fanyalogva nézett a másik két sihederre, akik figyelemre sem méltatták. Az eredménytelenségtől csüggedten eloldalgott ugyan, de nem ment messzire. A szomszédos padra telepedett le bánatosan.

Alig negyedóra múlva a kártyaparti véget ért. Az elálló fülű nyurga kamasz csalódottan állt fel, egyetlen vigasza volt, hogy végre kinyújthatta elzsibbadt lábait. Indulni készült, de meglátva a rövidnadrágos lurkót, odaintette magához.

- Pénz kéne, mi?

- Ühüm – nyögte ki a gyerek, és feltekintett reménykedve.

- Nekem is. Te szerezhetsz is egy kis lóvét mind a kettőnknek.

- Hogyan? – A lurkó szeme tágra nyílt a kíváncsiságtól.

- Figyelj! – mondta a kamasz. – kimész a körútra, megszólítasz néhány embert és pénzt kérsz tőlük villamosjegyre. Azt mondod nekik, elhagytad a pénzed valahol és messze laksz, gyalog estére sem érnél haza.

A gyerek elhúzta a szája szélét. Nem így képzelte el a pénzszerzési lehetőséget. A nagyfiú látta rajta a kiábrándultságot.

- Ne vágj pofákat! Ha kell a pénz, mint ahogy nekem bizony kell, akkor hallgass rám. Harmincöt fillért kérjél csak, mindenki tudja, hogy annyi a gyerekjegy, ekkora összeget senki sem fog sajnálni tőled. Majd meglátod. Ha szerencséd van, egy óra alatt akár egy tízest is összeszedhetsz. Neked is jut fagyira, meg én is visszaülhetek zsupázni.

A gyerek ódzkodott.

- Mért nem te kódulsz?

- Hülye! Először, mert neked is kell a lóvé, nekem pedig nem adna senki, látszik rajtam, hogy én már inas vagyok, lehetne pénzem. Másodszor pedig, ez nem koldulás.

Koldulás az, ha tartod a markod az utcasarkon és arra vársz, hogy valaki megszánjon. Te csak segítséget kérsz. Elhagytad a pénzed, kirántottad a zsebedből vagy elloptad valamelyik haverod, mindegy, de szeretnél hazakeveredni és nincs miből. Harmincöt fillérért senki sem fog kötözködni veled. Na, gyere!

Ezzel a kamasz megragadta a gyerek karját és húzta magával.

- Ott leszek a közeledben, ne majrézz!

A körút forgatagában még ellátta egy tanáccsal.

- Nőktől kérj, a nőknek jobb szívük van – mondta, aztán lódított rajta egy nagyot.
– Eriggy!

A fiúnak nem igazán fülött foga a dologhoz. Szíve szerint elvegyült volna a járókelők között, de tudta, a kamasz figyelni fogja őt, s még ha eltűnne is a szeme elől, másnap találkozhatnak a parkban. Tartott a nagyfiútól, aki természetesen erősebb volt nála, s ha kellett, érvényt is szerzett erejének.

A gyerek földre szegte a fejét, úgy tekintett lopva felfelé, azt latolgatva, kihez fordulhatna elsőként. Meglátott egy idősebb nőt, aki egy cipőbolt kirakata előtt szemrevételezte a kiállított cipőket. Ennek nem kellett az útjába állni, nem kellett attól tartani, hogy sietségében félretolja az útból. Odalépett a nőhöz.

- Csókolom – mondta félszegen. A nő feléje fordult, szúrós tekintettel mérte végig. – Nem tetszene tudni... adni harmincöt fillért villamosjegyre? Elvesztettem a pénzem és...

A nő nem várta meg, hogy befejezze. Kotorászni kezdett a retiküljében, amelynek mélyéből egy bukszát húzott elő. Válogatás nélkül szedett ki belőle egy pénzermét. Kétförintos volt. Megenyhült mosoly kíséretében nyújtotta át.

- Köszönöm – hadarta sietve a gyerek, és már fordult is sarkon.

Ment volna vissza a kamaszhoz, mint aki jól végezte dolgát, ám az egy határozott intéssel jelezte, ezzel még nincs vége a dalnak.

Megfordult, tisztos távolból figyelte előbbi jótevőjét, aki hosszas szemlélődés után végre továbbállt. Ekkor elindult ellenkező irányba, s csak akkor lépett oda következő áldozatához, amikor az idős már nő eltűnt a szeme elől.

- Csókolom – állított meg illedelmesen, szemlesütve egy másik hölgyet. – elveszett a pénzem és... harmincöt fillért villamosjegyre, ha tetszene tudni...

Egy forintot kapott.

A harmadik nő sokáig bogarászott degeszre tömött szatyrában, miközben a gyerek jobbra balra sandított. Szégyellt kunyerálni, s úgy tetszett neki, minden arra járó öket figyelő rosszálló pillantásokkal. Fellelegzett, amikor a hölgy végre negyven fillért a kezébe számolt.

Jónéhány nőt megállított még, gondosan ügyelve arra, hogy az előzőek ne lássák amint egy újabb járókelőt szólít meg. Kivétel nélkül mindegyiktől kapott pénzt, egyetlenegy sem kicsinyeskedett, kevesen bajlódtak aprópénz számolgatásával, forintokat nyomtak a markába.

- Ugye, hogy megy ez – veregette meg vállát a kamasz, amikor megunva a kéregetést visszatért hozzá. – Mennyit szedtél össze?

- Nem tudom – vont vállat a gyerek. – Nem számoltam.

- Mutasd!

A gyerek átadta zsebeinek tartalmát. A kamasz megszámolta a pénzt és elégedetten fütyentett, majd visszaadott két egyforintos.

- Nesze! – mondta. – Csokira.

Másnap a kamaszok ismét kártyáztak a padon. A gyerek megint ott téblábolt körülöttük.

- Ne ólálkodj itt – szólt rá idősebb barátja. – Menj ki a körútra, ha ma is be akarsz kasszírozni néhány forintot. Nekem is kell a pénz, mert fordulhat a lapjárs.

A gyerek nem mozdult.

- Mire vársz?

- Te nem jössz?

- Minek? - kérdezte a kamasz vigyorogva. Jó passzban esze ágában sem volt odahagyni a kártyapartit. – Tegnap egész jól belejöttél. Egyedül is megy ez neked.

A gyerek elindult.

- Hé! – szólt utána a kamasz. – Aztán siralmas pofát vágj nekem, ha odaállsz valaki elé, mint akit máris felpofozott az apja.

A gyerek meglepődött. Úgy érezte, idősebb barátja, noha nem tette szóvá, elégedetlen volt vele. Nem fogta fel, hogy szégyenében, zavarában természetesen is olyan volt az arckifejezése, ami sajnálatot ébresztett a megszólítottakban. A figyelmeztetés furdallta az oldalát.

Mivel amúgy is útjába esett, mielőtt kiment volna a körútra, hazaszaladt a Sziget utcai üzlethelységbe. A vízcsap fölött apró tükör lógott a falba vert szöggről. Ágaskodva állt a tükör elé, s a különféle grimaszokat vágva próbált rájönni, melyik közülük a legsiralmasabb. Úgy döntött, a legjobb, ha kissé előre tolja alsó ajkát, összehúzza szemeit, mint akiből éppen kitörni készül a sírás.

Ezúttal egy férfit szólított meg elsőnek. Az idegen gyorsan lerázta. Kérdezősködés nélkül nyúlt a zsebébe, s az összes aprópénzt, amit egyszerre ki tudott markolni, átadta a fiúnak. Még a köszönetet sem várta meg, sietett tovább. A következő férfi hasonlóképpen cselekedett. A gyerekekben felmerült, hiába van esetleg jobb szívük a nőknek, a férfiak gyorsabban adják a pénzt. Elég a zsebükbe nyúlni, nem kell retikülben kotorászni, mint a nőknek, ami feltűnést keltően nyilvánvalóvá teszi szándékukat.

Egy férfi, a sokadik immár, nem bizonyult olyan nagyvonalúnak, mint az előzőek.

- Villamosjegyre? – kérdezte a gyerektől. – És hol laksz, hogy villamossal tudsz csak hazamenni?

A kérdés váratlanul érte. Zavarba jött, de gyorsan feltalálta magát.

- Újpesten – vágta ki határozottan. Az elég messze van, gondolta magában, oda senki sem megy gyalog a körútról. De meglepetés érte.

- Szerencséd van – mondta a férfi. - Én is oda megyek. Autóval ráadásul, úgy hogy nagyon szívesen elviszlek.

Erre nem számított. Hirtelen támadt rémületében nem tudta mitévő legyen. El akart futni, ezt találta a legjobb megoldásnak, de a férfi már megfogta a karját.

- Gyere – mondta - itt áll a kocsim a sarkon. Aztán merrefelé Újpesten?

Ez már sok volt. Ritkán járt Újpesten, fogalma sem volt, hogy ott mi merre van. A férfi nem fogta erősen, kitephette volna magát a szorításából, de úgy ítélte meg, ez az ember fiatal, jó karban tartja magát és néhány lépés után utoléri, ha futni kezd. És akkor? Nem tudni mi történik, talán átadja egy rendőrnek, talán hazacibálja az apja elé, márpedig az semmi jóval nem kecsegtet.

Valamire emlékezett.

- A víztoronymnál – felelte bátortalanul.

- Nagyszerű – mondta a férfi. – Pont ott megyek el előtte, ott majd kiteszlek. Gondolom onnan már magadtól is hazatalálsz.

- Persze – hagyta jóvá megkönnyebbülten.

A férfi egészen hazáig akarta vinni utasát, de a gyerek ismét feltalálta magát.

- Hadd szálljak itt ki – mondta a víztorony előtt. A papám agyonver, ha meglátja, hogy idegenekkel furikázok.

- Szigorú apád van – jegyezte meg a férfi -, de igazat kell adnom neki.

Megvárta, míg az autó eltűnik a szeme elől. Aztán a begyakorolt mondókájával megállított egy nőt. Ha úgy vesszük, ezúttal nem is hazudott, hiszen a kapott pénzből valóban jegyet vett az 55-ös villamos kalauzától.

A kamasz már várta a parkban.

- Na mi van? Már azt hittem leléptél – támadt a gyerekre, aki vállat vont, de nem számolt be kalandjáról.

A kamasz most is elszedte tőle a begyűjtött pénzt és ismét két forintot akart adani vissza.

- Csak ennyi? – kérdezte csalódottan.

- Nofene! De kinyílt a csipád! – ingatta fejét a kamasz, de jókedve volt. A fiútól is szép summát szedett el, a kártyán is nyert, nem látta okát a kicsinyességnek. A két forintot megtoldotta még kettővel.

Harmadnap a gyerek ki sem ment a parkba, egyenesen a körút felé vette útját. A Margit-hídtól a Rákóczi útig számtalan embert, váltakozva férfit és nőt szólított meg, s egyre jobban beleélte magát az otthonától messze került, kétségbeesett gyerkőc szerepébe. Akadt ugyan, aki fejét nemlegesen ingatva adakozás nélkül tovább lépett, de senki sem akadékoskodott, senki sem tett szemrehányást, miként senki sem lepődött meg a gyerek szorultnak elfogadott helyzetén. S ezúttal még azt sem kérdezték meg tőle, ugyan hol lakik.

Hazatérőben kétforintos fagyaltot vett egy útba eső cukrászdában és nagyon boldog volt. Eleddig egy-egy gombócra még futotta néha, de már négyre, két forintért, maga volt a megvalósult álom.

Otthon eldugta pénzét a párna alá, s közben eldöntötte, hogy ezentúl a park helyett minden nap strandra megy, a Dagályba vagy a Palatinusra. Telik rá, ha meg elfogy a pénz, majd kimegy megint a körútra. Azt a lókötő kamaszt pedig kerülni fogja. Ha kell neki, kéregeessen magának.